

Maj 2024

RAPPORT VEDRØRENDE

BAROMETER FOR POLITISK VOLD

FINN NØRGAARD
/FORENINGEN

www.finn-nørgaard.dk/barometer-for-politisk-vold/

Rapport vedrørende Barometer for Politisk Vold 2024

Rapport på baggrund af repræsentativ spørgeskemaundersøgelse om danskernes holdning til politisk motiveret vold, foretaget af Finn Nørgaard Foreningen i samarbejde med Voxmeter, 07.01.24-26.01.24.

Rapporten for den tilsvarende 2023-undersøgelse kan findes på:

<https://finn-norgaard.dk/barometer-for-politisk-vold/>

Tabelrapport og metodisk sparring: Voxmeter

Rapport: Maja Høxbro Berntsen og Pia Toftdal, Finn Nørgaard Foreningen

Tak til Justitsministeriets Forskningsafdeling for metodisk sparring.

Tak til deltagerne i paneldebatten vedrørende Barometer 2023, René Karpantschof, Ellie Jokar, Manilla Ghafari, Signe Vad og Mie Rose Clemens, der var med til at gøre os klogere på grænsen mellem aktivisme overfor ekstremisme.

Indhold

Indledning	3
Sammenfatning	3
Udvalgte resultater fra Barometer 2024	4
Demografiske tendenser	5
Spørgsmål med signifikante ændringer fra 2023 til 2024	6
Undersøgelsens udarbejdelse	7
Forbehold	7
Hvorfor Barometer for Politisk Vold?	8
Konspirationsteorier og vejen til ekstremisme og radikaliserings – vidensgrundlag	8
Internettets mulige betydning som accelerator i trusselsbilledet	9
Barometer for Politisk Vold 2024 – resultater	10
Nye mærkesager 2024	11
Demografiske tendenser i 2024 og udvikling fra 2023	11
Køn	11
Alder	11
Region	13
Opmærksomhedspunkter i 2024	16
1. Fordobling i accept af drab	16
2. De unge	16
3. Region Syddanmark.....	16
4. Tendenserne vendes på hovedet, når vi går fra tanke til handling.....	17
5. Accept af politisk vold overstiger i år 10% ved alle mærkesager	17
6. Politiske mærkesager skubber til politisk voldsparathed	17
Fremtidige barometre	18

Indledning

Finn Nørgaard Foreningen vil med dette barometer løbende måle befolkningens holdning til politisk vold. Ved at følge målingerne årligt, kan vi i højere grad blive oplyste om eventuelle bevægelser mod mere eller mindre ekstremistiske tankesæt i befolkningen¹.

Terrortruslen mod Danmark er i skrivende stund klassificeret som "alvorlig". Vi har år for år set skærpelser af PET's trusselsvurdering. De opererer med det næsthøjeste niveau, og i år vurderede PET, at truslen var skærpet inden for niveauet. Dette fastholder Center for Terroranalyse, der hører under Politiets Efterretningstjeneste (PET), i den nyeste vurdering af terrortruslen i Danmark 2024. Den aktuelle skærpelse skyldes primært sager om "opfattede krænkelse" af islam samt krigen i Gaza efter angrebet den 7. oktober 2023 i Israel.

"Både koranskændinger og konflikten i Mellemøsten har en afledt betydning for trusselsbilledet i Danmark. Samlet set er det vores vurdering, at terrortruslen mod Danmark er skærpet inden for det aktuelle niveau", siger Michael Hamann, chef for Center for Terroranalyse hos PET.

Samtidig gør en såkaldt hybridisering af terrortruslen det sværere end tidligere at holde øje med hele trusselsbilledet, da

radikaliserede grupper i stigende grad dukker op fra uventede kanter. I denne hybridisering spiller internettet sandsynligvis en rolle som accelerator, hvilket uddybes senere i rapporten. Dette gør vi med et ønske om, at effekterne af internettet i forhold til udvikling af ekstremistiske tankesæt i befolkningen vil blive undersøgt og diskuteret yderligere. Dette kan og bør diskuteres i sammenhæng med andre dynamikker, der accelererer had mellem grupper og deraf mulig forøget polarisering og ultimativt radikalisering.

Vores ærinde med barometeret er at kigge nærmere på de mulige effekter af spredning af had. Vi er nysgerrige på, om der sker skred i, hvad der opfattes som acceptabelt, og om vi kan få et fingerpeg om, hvordan en mulig normalisering af had får konsekvenser for danskernes accept af udøvelse af politisk motiveret vold.

Dette er den første måling i Danmark, der kobler politisk utilfredshed med politisk vold. Vi håber på, at læseren af denne rapport vil være med til at drøfte og tænke videre over den udvikling, som rapporten peger på.

Sammenfatning

Finn Nørgaard Foreningens Barometer for Politisk Vold giver et indblik i, hvor stor accept den danske befolkning har over for politisk vold generelt og i forbindelse med specifikke politiske mærkesager, samt hvilke lovoverskridende handlinger befolkningen finder acceptable for at opnå et politisk mål.

Målingen er gennemført for andet år i træk i januar 2024 af Voxmeter for Finn Nørgaard Foreningen. Den er udført med et års mellemrum i starten af henholdsvis 2023 og 2024. Undersøgelsen viser i 2024, at ca. 6% af befolkningen mener at det er acceptabelt at bryde loven for at fremme en politisk sag. Dette tal stiger til over 10 %, når spørgsmålet forbindes til en given politisk mærkesag. Samtidig viser tallene, at 38% af respondenterne svarer, at de er positivt indstillede over for politisk vold med baggrund i mindst én mærkesag. I mange spørgsmål (16 ud af 24) er der sket en signifikant stigning i befolkningens accept af politisk vold i forhold til 2023. I et enkelt spørgsmål ses et signifikant fald. Særligt ser man en accept og stigning blandt unge i alderen 18-34 år, borgere i Region Syddanmark og mænd.

¹ Ekstremisme" defineres i den nationale handlingsplan fra 2016 på denne måde:

"Ekstremisme betegner personer eller grupper, som begår eller søger at legitimere vold eller andre ulovlige handlinger med henvisning til samfundsforhold, de er utilfredse med".

Udvalgte resultater fra Barometer 2024

Undersøgelsen viser, at 6,3% af den danske befolkning mener, der er situationer i dagens Danmark, hvor politisk vold kan være acceptabelt. 7,7% kan forestille sig situationer, hvor de selv ville være villige til at begå politisk motiveret vold. Dette er danskernes overordnede holdning, når de endnu ikke er blevet præsenteret for en mærkesag, der kan vække følelser og meninger, som yderligere kan motivere til accept af politisk vold. Når respondenterne efterfølgende bliver spurgt om specifikke politiske mærkesager, kan man se, at procentsatserne stiger, og tallene viser, at 37,9% af den danske befolkning i forbindelse med mindst én mærkesag har svaret, at de er enige eller meget enige i brugen af politisk vold for at opnå politiske mål.

Den mærkesag, hvor flest erklærer sig enig eller meget enig i brugen af politisk vold for at opnå resultater, er forsvaret af demokratiet, hvor 22,3% er enige eller meget enige. Færrest kan

forestille sig at bruge politisk motiveret vold i forbindelse med at forhindre negative klimaforandringer eller miljøkatastrofer (11,6%).

I forhold til hvilke politisk voldelige handlinger folk synes er acceptable at bruge for at opnå politiske mål, er flest enige i at benytte sig af ulovlig demonstration (14,2%). Den handling, som færrest erklærer sig enig i, er at opfordre til vold (4,5%). Her er det som tidligere nævnt bemærkelsesværdigt, at flere kan acceptere drab (5,0%). I dette spørgsmål ser man desuden en stigning på 2,5% i forhold til 2023, hvor "kun" 2,5% var enige i, at drab var acceptabelt.

4,1% har selv begået politisk motiveret vold i 2024, hvilket er en stigning på over det dobbelte i forhold til 2023, hvor kun 0,8% selv havde begået politisk motiveret vold.

Hovedresultater

6,3%

mener der er situationer i dagens Danmark, hvor politisk vold kan accepteres.

7,7%

kan forestille sig en situation, hvor de selv ville være villig til at begå politisk vold.

4,1%

har selv begået politisk motiveret vold.

Mærkesager

22,3%

Størst tilslutning

mener det er acceptabelt at begå politisk vold for at forsvare demokratiet.

11,6%

Laveste tilslutning

kan acceptere politisk vold for at forhindre negative klimaforandringer eller miljøkatastrofer.

Handlinger

14,2%

Størst tilslutning

kan acceptere ulovlige demonstrationer for at opnå politiske mål.

4,5%

Laveste tilslutning

kan acceptere at opfordre til vold for at opnå politiske mål.

Demografiske tendenser

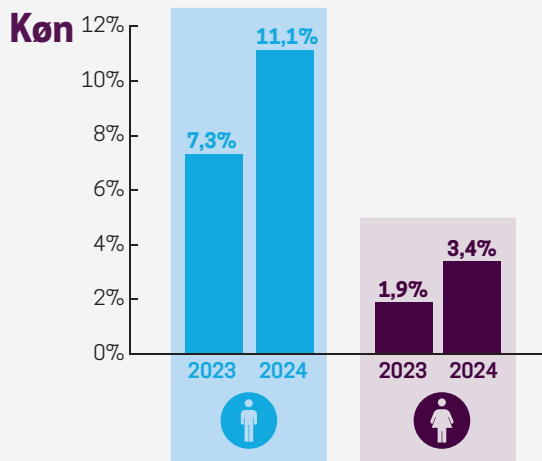
De demografiske tendenser i undersøgelsen viser, at flere mænd end kvinder er villige til at gøre brug af politisk vold. Samtidig er borgerne i Region Syddanmark de mest accepterende over for brugen af politisk vold i alle 14 mærkesager, samt dem, der scorer højest ved alle 8 spørgsmål i forhold til, hvilke politiske voldelige handlinger, der er acceptable at begå for at opnå politiske mål. På samme måde ser man, at unge fra 18 til 34 år er dem, der er mest enige i brugen af politisk vold i 12 ud af 14 mærkesager og otte ud af otte handlinger.

De demografiske tendenser ligner tendenserne fra 2023, hvor mænd, unge og Region Syddanmark også lå blandt de højeste i accepten af politisk vold. De 18-34-årige og Region Syddanmark

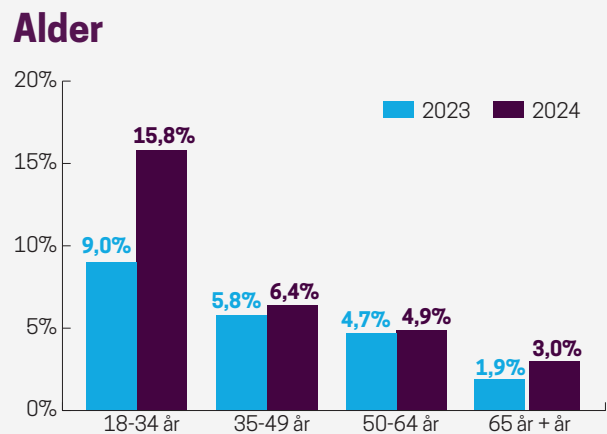
udgør desuden en del af den signifikante ændring i langt de fleste spørgsmål, hvor der er sket en bemærkelsesværdig ændring fra 2023 til 2024. Dette er ikke tilfældet i samme omfang med andre aldersgrupper eller regioner.

Et eksempel på de demografiske tendenser ses i spørgsmålet om, hvor mange der i år kan forestille sig en situation, hvor de selv ville være villige til at begå politisk vold. Her har stigningen kun været signifikant for mænd, i aldersgruppen 18-34 år og i Region Syddanmark. Ved dette spørgsmål er der også sket en stigning blandt kvinder og i andre aldersgrupper og regioner, men stigningen er ikke stor nok til at være signifikant.

Demografisk ændring i hvor mange der kan forestille sig situationer, hvor de selv ville være villige til at begå politisk vold.

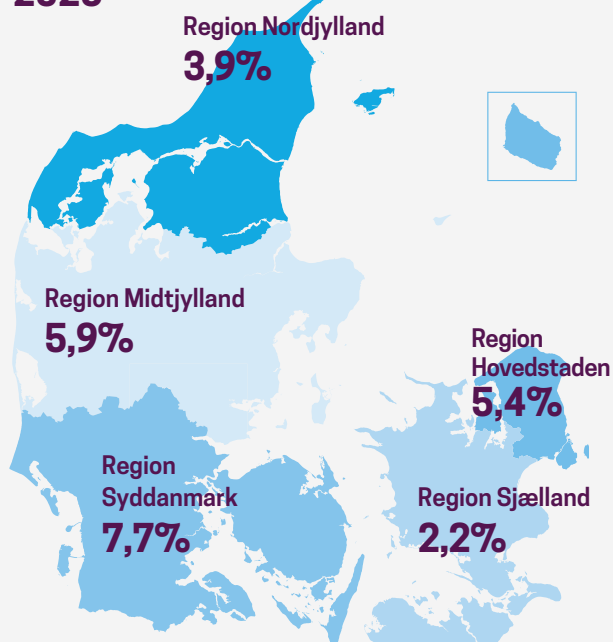

NB! Kun signifikant udvikling hvad angår mænd.

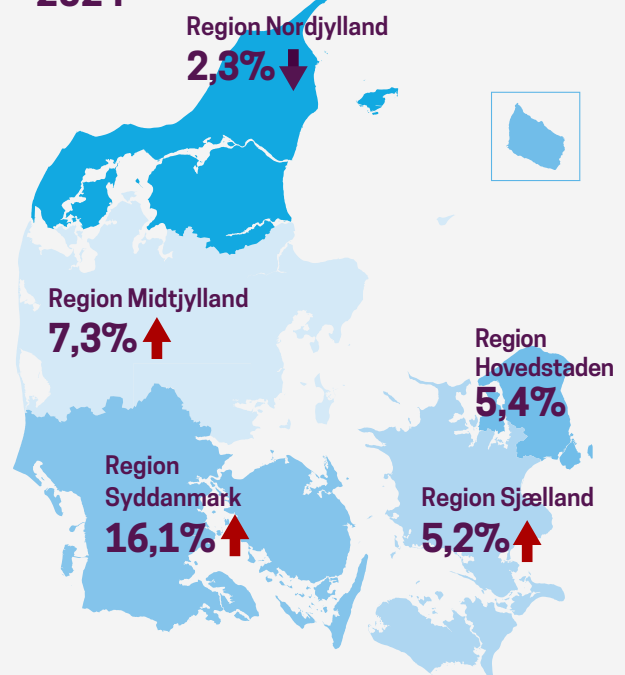
NB! Kun signifikant udvikling hvad angår 18-34-årige.

2023

NB! Kun signifikant udvikling hvad angår Region Syddanmark.

2024

Signifikante ændringer i barometeret (2024 i forhold til 2023)

		2023	2024
↑ 2,3%	Man kan forestille sig en situation, hvor man selv ville være villig til at begå politisk vold	5,4%	7,7%
↑ 3,3%	Man selv har begået politisk vold	0,8%	4,1%

At det er acceptabelt at begå politisk vold for at:

↑ 4,8%	Forhindre negative klimaforandringer eller miljøkatastrofer	6,8%	11,6%
↑ 5,2%	Begrænse antallet af indvandrere	6,7%	11,9%
↑ 5,3%	Forvare ytringsfriheden	14,0%	19,3%
↓ 6,0%	Forsvare retten til selv at bestemme over egen krop	26,6%	20,6%
↑ 5,0%	Forsvare sig mod et elitestyret system	11,2%	16,2%
↑ 6,9%	Forhindre racisme og diskrimination	7,5%	14,4%
↑ 5,9%	Forhindre at bestemte politiske bevægelser spreder deres budskaber og værdier i samfundet	6,8%	12,7%
↑ 3,8%	Forsvare dyrs rettigheder	9,3%	13,1%

At det er acceptabelt at udføre følgende handlinger for at opnå politiske mål:

↑ 2,7%	Afbryde andres demonstrationer	6,8%	9,5%
↑ 2,6%	Opfordre til vold	1,9%	4,5%
↑ 2,5%	Besætte regeringsbygninger	5,6%	8,1%
↑ 3,2%	Chikanere politiske modstandere	3,0%	6,2%
↑ 2,3%	Begå hærværk	3,2%	5,5%
↑ 2,0%	Begå fysisk vold	2,9%	4,9%
↑ 2,5%	Dræbe en modstander	2,5%	5,0%

Undersøgelsens udarbejdelse

Barometer for Politisk Vold bygger på en årligt tilbagevendende repræsentativ befolkningsundersøgelse af holdningen til politisk motiveret vold i Danmark. Undersøgelsen er i 2023 og 2024 blevet udført som webbaseret undersøgelse af Voxmeter, som siden år 2000 har udarbejdet politiske meningsmålinger og analyser². 2024 er andet år, undersøgelsen er foretaget. Den blev foretaget i perioden 07.01.2024-26.01.2024 og er baseret på 1015 tilfældigt udvalgte respondenter på 18 år og derofter, fordelt efter nationalt repræsentative kvoter på køn, alder og region.

Vi har i målingen valgt at definere politisk motiveret vold som: *"fysisk eller psykisk vold og øvrige ulovlige handlinger, der begås for at fremme politiske holdninger. Det kan f.eks. omfatte alt fra trusler til hærværk, overfald og drab."* Målingen præsenterer denne definition og indeholder 25 spørgsmål, der tager afsæt heri. I målingen spørges danskerne blandt andet om, om de kan forestille sig situationer, hvor det er acceptabelt at bryde lovens rammer generelt eller med baggrund i en række mærkesager, f.eks. klima, racisme, indvandring, ytringsfrihed m.m.

Målingen omhandler desuden hvilke handlinger respondenterne finder acceptable, f.eks. chikane, vold, besættelse af bygninger og drab, samt om man selv tror, man kunne finde på at begå politisk vold, eller om man rent faktisk har begået det.

For at sikre sammenligningsgrundlag mellem årene bruges samme ordlyd, definitioner og spørgsmålsrækkefølge i spørgeskemaet som året før. Dog søger vi at aktualisere spørgeskemaet fra år til år med nye, relevante spørgsmål, der har manifesteret sig i løbet af det forgangne år. I år har vi derfor medtaget tre nye spørgsmål, blandt andet om forhindring af antisemitisme og forsvar mod religiøse grupper, affødt af konflikten mellem Hamas og Israel.

Forbehold

- I rapporten laver vi en kobling fra vrede på nettet til tallene i vores undersøgelse. Der er faglige indikatorer på, at denne sammenhæng kan laves. Samtidigt er vi opmærksomme på, at der kan være mange andre sociale forhold og faktorer, der kan have betydning for udfaldet af undersøgelsen.
- Vi spørger i undersøgelsen ind til 14 politiske mærkesager, som vi har defineret og udvalgt ud fra Finn Nørgaard Foreningens kompetencer og viden om, hvad der rører sig i samfundet. Vi anerkender, at vi i denne udvalgsproces kan have overset eller underkendt andre politiske mærkesager, som rører specifikke grupper af mennesker, hvorved undersøgelsen kan have respondenter, der ikke føler sig identificeret i deres vrede og politiske uenigheder.
- En webbaseret undersøgelse indeholder frafald og bias i forhold til, at ikke alle tilspurgte vælger at besvare et spørgeskema. Vi kan ikke sige noget konkret om det mørketal, der potentielt følger med dette frafald.
- Ca. 10 % af respondenterne fra i år er gengangere fra sidste års undersøgelse, hvilket skal tages som forbehold i spørgsmål med signifikante ændringer.

² Læs mere om Voxmeters metoder her: <https://voxmeter.dk/analyser/forretningsudvikling/>

Hvorfor Barometer for Politisk Vold?

Inspirationen til Barometer for Politisk Vold opstod efter den 6. januar 2021, hvor en gruppe amerikanere med deres ekspræsident i spidsen gik til angreb på deres eget demokrati på Capitol Hill. Hele radikaliseringsprocessen foregik inden for rammerne af amerikansk lov. Det var vores wake-up call, for hvordan er det muligt via manipulation, mis- og desinformation at vende en gruppe borgere imod selve demokratiet? Og kunne det samme ske her i Danmark? Er der noget i gære i Danmark, som vi bør holde øje med?

Barometer for Politisk Vold er således opstået på baggrund af følgende spørgsmål: Hvor stor en andel af danskerne synes, at det er i orden at anvende ulovlige handlinger og politisk motiveret vold for at opnå resultater inden for en mærkesag, der ligger dem ekstra meget på sinde? Er der mærkesager, hvor målet helliger midlet? På baggrund af disse spørgsmål besluttede vi at vi ville forsøge at danne et overblik over, hvor accepten af brugen af politisk vold er størst. I februar 2023 fik foreningen derfor for første gang udført en repræsentativ befolkningsundersøgelse med Voxmeter som samarbejdspartner. Undersøgelsen blev gentaget i januar i år (2024).

Tanken er, at barometret bliver en årligt tilbagevendende undersøgelse, der kan give et deskriptivt overblik over tendenser, udviklinger og status i samfundet i forhold til accepten af politisk motiveret vold over tid, samt at den kan være med til at skabe refleksion over, hvad politisk vold er, og om, hvilke sager der kan motivere til brugen. Barometret er indtil videre ikke en videnskabelig undersøgelse, men en måling, der har til formål at fremskaffe fakta, der peger på nogle tendenser, som vi bør kende og forholde os til. På den måde kan vi blive klogere på danskernes parathed til at ty til ulovlige handlinger for at opnå politiske mål samt få føling med den danske samfundsstemning og generelle politiske ulmen og anspændthed i befolkningen. Formålet er ikke at pege fingre af nogen og heldigvis viser målingen, at langt de fleste danskere finder det uacceptabelt at begå lovbrud på baggrund af noget, man synes.

Undersøgelsen kan konkludere, at der i bemærkelsesværdigt mange spørgsmål er sket en stigning i befolkningens accept af politisk vold.

Om den voksende accept af politisk vold er udtryk for øget polarisering og potentielt stigende radikalisering af befolkningen, kan barometrets data ikke svare på. Det viser ikke, hvorvidt respondenterne fra undersøgelsen har konspiratoriske overbevisninger eller ej. Den siger heller ikke noget om, om de respondenter, der kan acceptere politisk vold, er på vej til radikalisering. En del af vidensgrundlaget for undersøgelsen er dog foreningens viden om narrativer i radikaliseringsprocesser. Der findes en sammenhæng mellem ekstreme holdninger og konspiratoriske overbevisninger. Man kan sige, at konspirationsteorier og -narrativer ofte er limen,

der binder en politisk bevægelse sammen. Disse narrativer kan ofte antage en mytisk karakter, og under visse forudsætninger kan narrativerne blive farlige.

Næste afsnit dykker ned i konspirationsteorier i relation til potentiel radikalisering og ekstremisme. Hvorfor er det attraktivt at sammensætte egne fortællinger og overbevisninger på baggrund af et sammensurium af konspiratoriske narrativer? Og hvornår kan narrativer blive farlige og ende med ekstremisme og radikalisering?

Konspirationsteorier og vejen til ekstremisme og radikalisering – vidensgrundlag

Europa-Kommissionen har nedsat et netværk af praktikere, akademikere og policy-makers kaldet Radicalisation Awareness Network (RAN)³, der arbejder for at styrke samfundets viden om radikalisering på tværs af EU. Ifølge RAN's eksperter er konspirationsteorier tillokkende, blandt andet fordi de kan give en form for psykologisk og mental tryghed til dem, der tror på dem. De giver en mulighed for at kunne forklare sin hverdag og verden ud fra en fortælling om, at man ikke selv har skylden for den dårligdom, der er i ens liv. Troen på en konspirationsteori giver således løfter om klarhed og uskyldighed og skaber samtidig tilhørsforhold og status. Med andre ord kan konspiratoriske narrativer være med til at forsimple og forsøde en kompliceret hverdag, der nogle gange kan være besværlig og smertefuld.

Det er vigtigt at nævne, at konspirationsteorier og -narrativer ikke altid fører til ekstremisme og radikalisering. Omvendt mener eksperter, at ekstremisme og radikalisering ikke eksisterer uden en underliggende form for konspirationsteori - så hvornår bliver troen på konspiratoriske narrativer farlig? Ifølge RAN kan det ske under visse forudsætninger, hvor tre nøgleforudsætninger nævnes som særligt relevante opmærksomhedspunkter, specielt hvis de forekommer i kombination:

- 1. Følelse af overlegenhed:** Hvis der eksisterer en overskyggende overbevisning om, at folk, som abonnerer på teoriens narrativer, er overlegne i forhold til de folk, der ikke gør.
- 2. Offer for systemet:** Hvis der eksisterer et stort fokus på at være offer og under angreb fra samfundet, systemet eller andre grupper..
- 3. Overbevisning om eksistentiel trussel:** Hvis narrativerne bygges op omkring troen på en eksistentiel, nærmest apokalyptisk trussel, der udgøres af personer, der ikke tror på narrativet (ofte systemet og eliten, men også andre

³ Læs mere om RAN her: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/radicalisation-awareness-network-ran_en

Forudsætninger for, at konspirationsteorier kan føre til voldelig ekstremisme

1

Følelse af overlegenhed

Hvis der eksisterer en overskyggende overbevisning om at folk, som abonnerer på teoriens narrative er overlegne i forhold til de folk, der ikke gør.

2

Offer for systemet

Hvis der eksisterer et stort fokus på at være offer og under angreb fra samfundet, systemet og andre grupper.

3

Overbevisning om eksistentiel trussel

Hvis narrative bygges op omkring troen på en eksistentiel, nærmest apokalyptisk trussel, der udgøres af personer, der ikke tror på narrativet - ofte systemet og eliten, men også andre navngivne grupper af mennesker - som retfærdiggør eller ligefrem befordrer støtte og opfordring til brugen af vold for at forsvare sig mod denne trussel.

navngivne grupper af mennesker), som retfærdiggør eller ligefrem befordrer støtte og opfordring til brugen af vold for at forsvare sig mod denne trussel.

Denne viden om konspirationsteorier er nyttig, hvis man vil forebygge optrapning af konspirationsnarrativer. Samtidig giver modellen et overblik over, hvilke tegn og tendenser man skal være særligt opmærksom på for at undgå, at velment aktivisme "kammer over" og ender i ekstremisme eller radikaliserings.

Denne viden kan desuden bruges til at holde øje med online tendenser, der bærer præg af ovenstående tre forudsætninger. Sådanne tendenser kan være med til at overbevise visse grupper af mennesker om ekstreme holdninger eller påvirke til radikaliserings. Næste afsnit dykker mere ned i sammensmeltningen mellem online og offline liv, og hvordan de to i sameksistens måske kan være med til at accelerere en vrede i samfundet.

Internettets mulige betydning som accelerator i trusselsbilledet

I forbindelse med en udmelding fra statsministeren i april 2024 om de mange online hadbeskeder, hun har modtaget i sit embede, udtalte professor Michael Bang Petersen fra Aarhus Universitet: "Selvom de hadefulde er få, så øger sociale medier spredningen og effekten af hadet. Men da onlinehad har rod i offline frustrationer, kan vi kun fjerne årsagerne ved også at se på spændinger i samfundet mere generelt."

I takt med at teknologi bliver en mere og mere integreret del af vores dagligdag, bliver grænsen mellem online- og offline adfærd i voksende grad flydende. 97% af danskerne har ifølge Danmarks Statistik adgang til internettet, og ud af disse bruger 91% af befolkningen et eller flere sociale medier, heraf 100% af de 16-19-årige. Derfor er det ikke så mærkeligt, at debatten om online mediers negative betydning for vores offline liv fylder mere end nogensinde før. Samtidig peger flere myndigheder og fagkilder, blandt andre politiet, PET og Det Kriminalpræventive Råd, på det uomtvistelige i internettets voksende betydning for udøvelse af kriminalitet og ekstremisme.

Ifølge professor Vincent Hendricks og flere andre forskere opererer de store platformsejere med algoritmer, der belønner aktivitetsgenererende indhold. Aktivitetsgenererende indhold er indhold, der genererer brugerreaktioner f.eks. baseret på negative følelser som vrede, frygt og afsky. Brugere, der anvender sådant indhold, får mere synlighed end andre brugere. Samtidig med dette får man som bruger mere af den type indhold, som man ofte interagerer med. Herved kan mediernes algoritmer være med til at accelerere negative følelser hos brugerne. På den baggrund bliver det et oplagt redskab for f.eks. terrororganisationer til rekruttering og radikalisering af børn, unge og andre sårbare. I forlængelse heraf skriver Europols seneste "Terrorist Situation and Trend Report 2023"⁴ om den øgede risiko for online propaganda, der blandt andet målrettes ensomme, isolerede, lavtuddannede, unge og øvrige udsatte personer. Denne risiko understreges af forskere, der har forsket i radikalisering og ekstremistiske miljøer - og understøttes af udvalgsvar i marts 2024 fra justitsminister Peter Hummelgaard⁵. Samtidig har vi allerede set eksempler på denne form for radikalisering, blandt andet da Omar El-Hussein begik terrorangrebet på Krudttønden og synagogen i 2015. Det fremgik af politiets efterfølgende undersøgelse af El-Husseins telefon og et memory-stick, hvor det viste sig, at han havde en stor samling af jihadistisk propaganda.

Ud over effekterne af propagandarettet brug af algoritmerne er det desuden relevant at fokusere på indholdet. Her er terrorbekæmpere og platformsoperatører på det seneste blevet mere opmærksomme på såkaldt borderline indhold. Dette er problematisk medieindhold, der som led i propaganda i sidste ende måske kan ende med at skubbe til udøvelse af offline vold eller andre ulovlige handlinger. Ifølge Global Internet Forum To Counter Terrorism (GIFCT)⁶ kan borderline indhold opfattes på to måder; enten som indhold normalt beskyttet af ytringsfrihedsparametre i et demokratisk miljø, men upassende i offentlige fora (dvs. "borderline ulovlig"⁷, eller "lovlig, men forfærdelig"⁸), eller som indhold, der strider mod platformspolitikker eller redaktionelle politikker for overtrædelse af indhold (dvs. "grænseoverskridende", men ikke er klart i strid med en platformspolitik eller en redaktionel politik).

Det er meget svært at håndtere indhold, der normalt er beskyttet af ytringsfriheden, da det i visse tilfælde bevidst produceres inden for rammerne af loven for at forberede en mulig voldssparthed, eller designs til at modne en radikaliseringsproces ved f.eks. at fremme voldelige eller polariserende idéer over for udsatte personer. En sådan tilskyndelse til terror sker typisk gennem "memes", "hundefløjte"⁹, symboler og andre typer indhold, der promoverer ekstremistiske narrativer.

Vi ved, at lovligt borderline indhold bruges som værktøj til såkaldt ideologisk grooming. Det ved vi fra tidligere radikaliserede, vi har talt med, såvel som fra Katrine Pedersen, der er forsker og stifter af tænketanken Digital Bæredygtighed. Denne form for "digital børnelokning" foregår ofte online via influencere, og tager blandt andet afsæt i store konflikter, som er med til at påvirke og skubbe til holdninger og vrede i samfundet. Vrede holdninger, der er legitime, men muligvis fører til ekstremistiske tankesæt og retfærdiggørelse af vold og grænseoverskridende adfærd, hvilket tendenserne i vores undersøgelse kan være et udtryk for.

Men hvordan bidrager vi konstruktivt med fælles løsninger? Ny lovgivning er kommet til, blandt andet EU's Digital Service Act, som har til formål at adressere forskellige udfordringer med ulovligt indhold, skadelig online adfærd og dominansen af visse store teknologivirksomheder. Dette er et tiltag i en mere sikker retning. Vores ønske er, at blive ved med at diskutere og blive klogere på grænselandet mellem sund aktivisme og ekstremisme.

Barometer for Politisk Vold 2024 – resultater

Dette års undersøgelse viser, som tidligere skrevet, at 6,3% af de adspurgte mener, at der er situationer i dagens Danmark, hvor det er acceptabelt at begå politisk motiveret vold. 7,7% tilkendegiver, at de kan forestille sig situationer, hvor de selv ville være villige til at begå politisk motiveret vold. Dykker man længere ned i tallene, er det dog hele 37,9 % af befolkningen, der erklærer sig enige eller meget enige i brugen af politisk vold for at opnå politiske resultater inden for mindst én mærkesag. Det vil altså sige, at 37,9% af danskerne mener, at det er acceptabelt at begå politisk vold for "den rigtige" mærkesag. Man ser da også generelt en langt større accept af politisk vold, når der spørges til specifikke

⁴ <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2023-te-sat>

⁵ <https://www.ft.dk/samling/20231/almdel/diu/spm/116/svar/2035030/2844281.pdf>

⁶ <https://gifct.org/2023/06/29/borderline-content-understanding-the-gray-zone/>

⁷ Injurier, racisme, privatlivskrænkelser, opfordring til vold, billigelse af terror mv.

⁸ Indirekte tilskyndelse til had og terror, fortælling og viderebringelse af ekstremistiske narrativer, symboler eller polariserende "onde" vittigheder.

⁹ I en politisk kontekst er begrebet "hundefløjte" en betegnelse for politisk kommunikation, som er designet til at lyde tilforladeligt for majoriteten, men samtidig indeholder et kodesprog, der resonerer hos en specifik målgruppe.

mærkesager. Her ligger accepten på over 10% i alle mærkesager og over 15% i halvdelen af sagerne. Ved retten til at bestemme over egen krop, forsvaret af børns rettigheder og forsvaret af demokratiet kan over en femtedel af danskerne acceptere brugen af politisk voldelige handlinger for at opnå resultater (henholdsvis 20,6%, 21,1% og 22,3%). Det er disse tre mærkesager, der i år motiverer flest til at acceptere politisk vold.

23,3% erklærer sig enig eller meget enig i brugen af mindst én ud af otte ulovlige handlinger for at opnå politiske mål. Her svinger den generelle accept mellem 4,5% (at opfordre til vold) til 14,2% (at demonstrere ulovligt).

Nye mærkesager 2024

Det tilsigtes, at spørgsmålene bliver formuleret enslydende fra år til år for at sikre sammenlignelighed, men ligeledes gøres undersøgelsen løbende fyldestgørende og aktuel ved at tilføje spørgsmål om aktuelle forhold, der har manifesteret sig i løbet af året. Derfor spørges der i år til 14 mærkesager mod kun 11 mærkesager sidste år. De tre nye mærkesager i år er forsvaret af kvinders rettigheder, forsvaret mod religiøse grupper og forhindring af antisemitisme. De to sidste mærkesager er medtaget blandt andet som følge af konflikten mellem Hamas og Palæstina.

Ovenstående mærkesager følger de fleste af de demografiske tendenser som de resterende mærkesager fra 2024, men har intet sammenligningsgrundlag fra 2023. I de mærkesager, hvor der er sammenligningsgrundlag med tallene fra 2023, ses rigtigt mange steder fra 2023 til 2024 i accepten af politisk vold, både inden for mærkesager og handlinger. Nedenfor ses de spørgsmål, hvor der er sket en signifikant ændring fra 2023 til 2024, hvorefter de demografiske tendenser i 2024, samt udviklingen fra 2023 til 2024 beskrives.

Demografiske tendenser i 2024 og udvikling fra 2023

Den generelt store tilslutning til mærkesager og handlinger i år udgøres i langt de fleste tilfælde af Region Syddanmark, de 18-34-årige og mænd. Disse grupper udgør også en stor andel i mange af de signifikante ændringer, der er sket fra 2023 til 2024¹⁰.

Køn

Man ser en overvægt af mænd, der kan acceptere politisk vold. I alle spørgsmål om accept af brugen af politisk vold samt om politisk voldelige handlinger ligger deres accept over kvindernes.

Kønstendenser

I alle spørgsmål ser vi en overvægt af mænd, der er enige i, at det er acceptabelt at begå politisk motiveret vold

Samme tendens så man i 2023. Signifikante stigninger i accept af politisk vold fra 2023 til 2024 udgøres dog overordnet set både af mænd og kvinder.

Alder

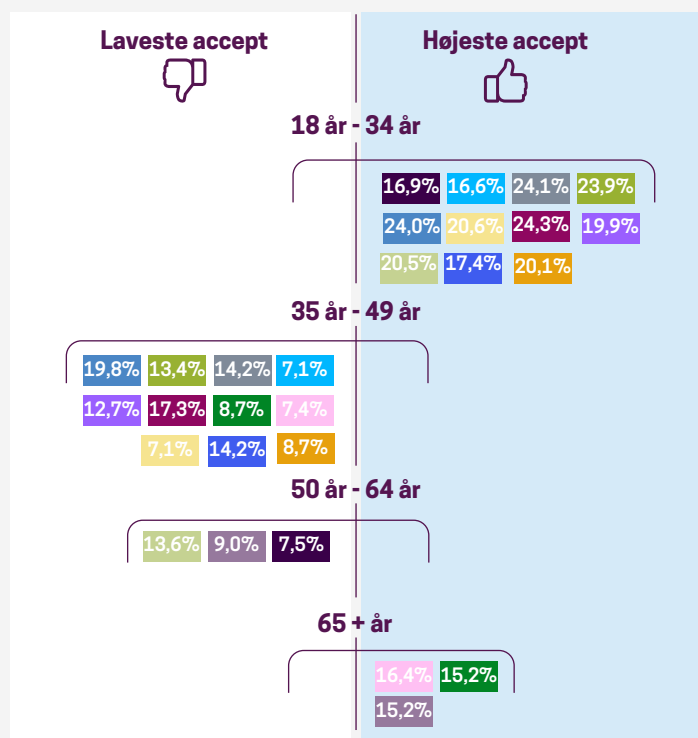
Unge i alderen 18-34 år er overrepræsenterede i 11 ud af 14 mærkesager i år (mod kun fem ud af 11 sidste år) og i otte ud af otte handlinger (hvilket var tilsvarende sidste år, om end med mindre grad af forskel fra de andre aldersgrupper). Denne aldersgruppe indgår som en signifikant andel i stigningerne i langt de fleste af de spørgsmål, hvor der er sket en signifikant ændring fra 2023 til 2024.

De 35-49-årige ligger lavest i 11 ud af 14 mærkesager det ser ud til at denne gruppe generelt ikke er særligt enige i brugen af politisk vold for at opnå politiske mål.

¹⁰ I udregningen af signifikans bruges følgende formel
$$Z = \frac{p_1 - p_2}{\sqrt{p(1-p)\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}}$$

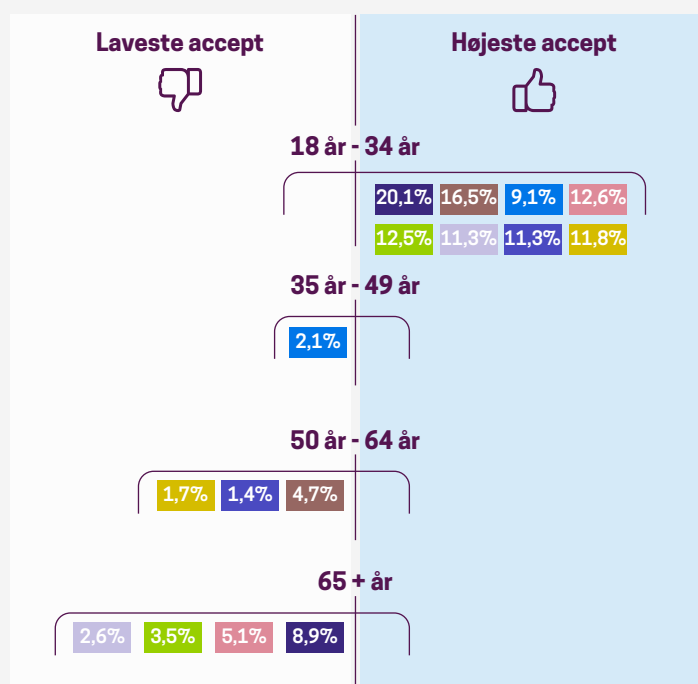
Aldersmæssig fordeling: Mærkesager

- Forsvar af klimaet
- Begrænsning af indvandrere
- Forsvar af religionsfriheden
- Forsvar af ytringsfriheden
- Forsvar af retten til at bestemme over egen krop
- Forsvar mod elitestyret system
- Forsvar af demokratiet
- Forhindring af racisme og diskrimination
- Forhindring af spredning af bestemte politiske værdier og budskaber
- Forsvar af dyrs rettigheder
- Forsvar af børns rettigheder
- Forsvar af kvinders rettigheder
- Forsvar mod religiøse grupper
- Forhindring af anti-semitisme
- Forsvar mod religiøse grupper

Aldersmæssig fordeling: Accept af handlinger

- Ulovlig demonstration
- Afbrydelse af andres demonstrationer
- Opfordring til vold
- Besættelse af regeringsbygninger
- Chikane af modstandere
- Hærværk
- Fysisk vold mod modstander
- Drab af modstander

Region

I 2024 er Region Syddanmark den region, hvor befolkningen er mest enig i brugen af politisk vold i forbindelse med alle mærkesager og alle handlinger. Regionen lå også højere i seks ud af 11 mærkesager og fem ud af otte handlinger i 2023, men har altså nu overhalet de andre regioner på alle områder. Region Syddanmark udgør da også en andel af stigningen i de fleste af de spørgsmål, hvor vi har set en signifikant stigning fra 2023 til 2024. Regionen ligger i gennemsnit ca. 7,5 procentpoint højere end de andre regioner i alle spørgsmål i år, med undtagelse af spørgsmålet om, hvor mange, der har begået politisk vold. Her ligger Region Midtjylland og Region Hovedstaden relativt højt med henholdsvis 6,3% og 5,3% i forhold til de andre regioner, der svinger mellem 1,1% og 2,5%, hvoraf Region Syddanmark

kun ligger på 2,5% og samtidig ikke udgør en markant andel af den signifikante stigning i spørgsmålet.

Region Hovedstaden er den mindst accepterende over for politisk vold i forbindelse med mærkesager, hvor regionen ligger lavest i 12 ud af de 14 mærkesager. Region Nordjylland er den region, der kan acceptere færrest politisk voldelige handlinger (regionen ligger lavest i syv ud af otte handlinger).

De tre vigtigste mærkesager i regionerne

Region Hovedstaden:

1. Forsvar af demokratiet: **17,8%**
2. Forsvar af retten til at bestemme over egen krop: **16,6%**
3. Forsvar af børns rettigheder: **16,0%**

Region Sjælland:

1. Forsvar af retten til at bestemme over egen krop: **21,7%**
2. Forsvar af demokratiet: **21,5%**
3. Forsvar af børns rettigheder: **21,4%**

Region Nordjylland:

1. Forsvar af demokratiet: **20,7%**
2. Forsvar af ytringsfriheden: **19,9%**
3. Forsvar mod religiøse grupper: **19,8%**

Region Syddanmark:

1. Forsvar af retten til at bestemme over egen krop: **29,9%**
2. Forsvar af demokratiet: **29,2%**
3. Forsvar af børns rettigheder: **28,7%**

Region Midtjylland:

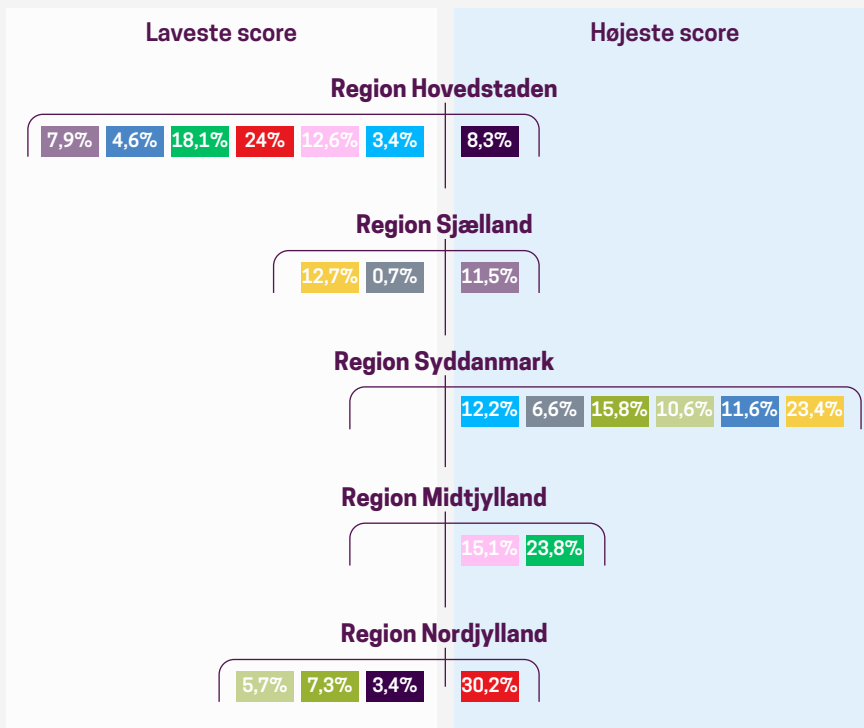
1. Forsvar af demokratiet: **23,5%**
2. Forsvar af børns rettigheder: **21,7%**
3. Forsvar af ytringsfriheden: **18,2%**

Nedenstående giver et overblik over, hvilke regioner der var mest og mindst enige i brugen af politisk vold i forbindelse med en given mærkesag i henholdsvis 2023 og 2024.

Farvekoden beskriver hvilken mærkesag, og procentsatsen i farven beskriver, hvor mange procent, der var enten enige eller meget enige i brugen af politisk vold i forbindelse med mærkesagen.

2023 Regionsmæssig fordeling: Mærkesager

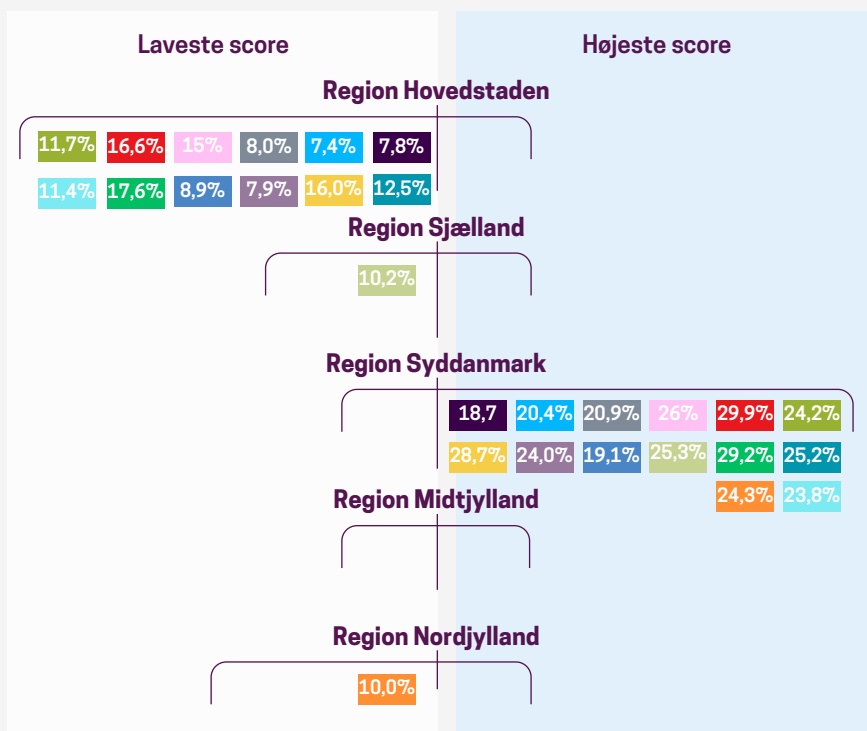
- Klima
- Dyrs rettigheder
- Begrænsning af indvandrere
- Forsvar af religion
- Forsvar mod elitestytet system
- Forhindre racisme og diskrimination
- Forhindre spredning af bestemte politiske værdier og budskaber
- Børns rettigheder
- Ytringsfrihed
- Demokrati
- Retten til egen krop

Laveste og højeste score i forhold til accept af politisk vold i forbindelse med mærkesager

2024 Regionsmæssig fordeling: Mærkesager

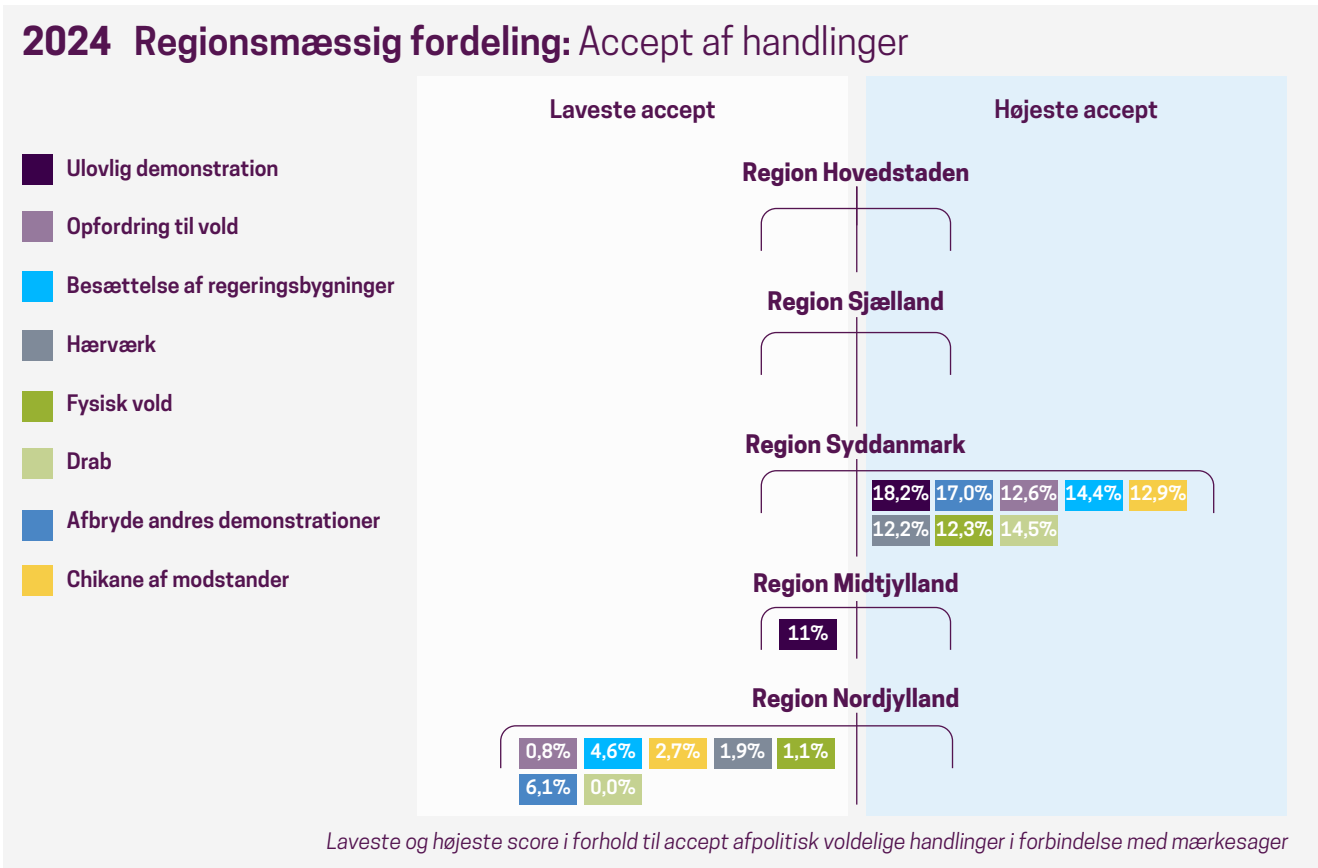
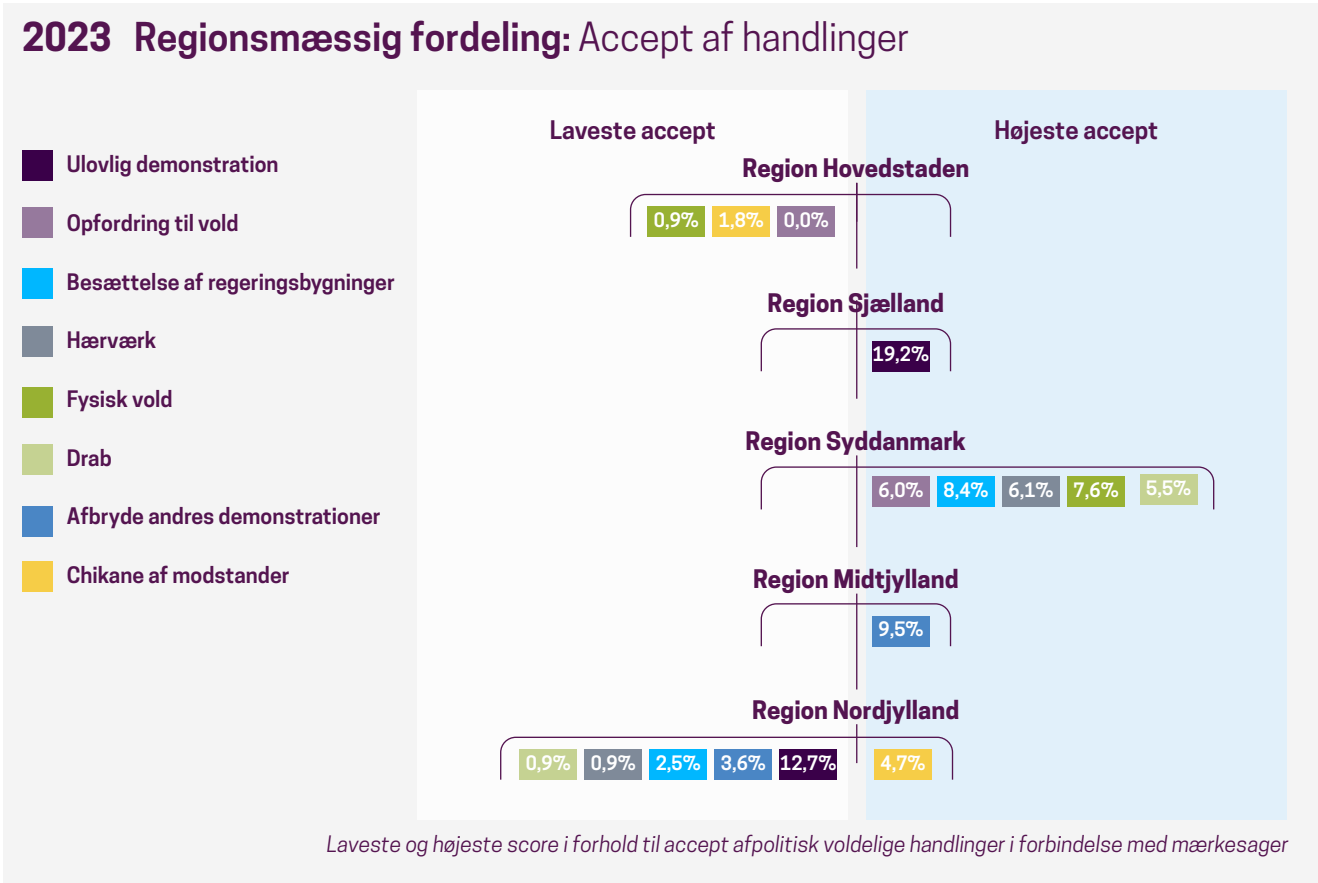
- Klima
- Dyrs rettigheder
- Begrænsning af indvandrere
- Forsvar af religion
- Forsvar mod elitestytet system
- Forhindre racisme og diskrimination
- Forhindre spredning af bestemte politiske værdier og budskaber
- Børns rettigheder
- Ytringsfrihed
- Demokrati
- Retten til egen krop
- Kvinders rettigheder
- Forhindring af anti-semitisme
- Forsvar mod religiøse grupper

Laveste og højeste score i forhold til accept af politisk vold i forbindelse med mærkesager

Nedenstående giver et overblik over, hvilke regioner der var mest og mindst enige i brugen af specifikke politisk voldelige handlinger i henholdsvis 2023 og 2024.

Farvekoden beskriver hvilken handling, og procentsatsen i farven beskriver, hvor mange procent i regionen, der var enten enige eller meget enige i brugen af denne form for politisk vold.”

Opmærksomhedspunkter i 2024

Der er visse ting, som Finn Nørgaard Foreningen især mener og giver stof til eftertanke i tallene for 2024:

1

Bemærkelsesværdigt mange accepterer drab som metode

I forhold til hvilke politisk voldelige handlinger som folk synes er acceptable at bruge for at opnå politiske mål, spænder accepten fra 4,5% (opfordring til vold) til 14,2% (ulovlig demonstration). Dog erklærer hele 23,3% sig enig eller meget enig i brugen af mindst én ud af otte politisk voldelige handlinger. Her er det bemærkelsesværdigt, at flere kan acceptere drab (5,0%) end at opfordre til vold. Ved accept af drab ser man en signifikant stigning i forhold til 2023, hvor kun 2,5% kunne acceptere drab. Denne stigning er sket over en bred kam af demografiske parametre, hvor stigningen har været signifikant for begge køn, for tre ud af fire aldersgrupper og for to ud af fem regioner (Region Hovedstaden og Region Syddanmark).

2

De unge

Tallene viser nogle bekymrende tendenser i aldersgruppen 18-34 år. Den unge gruppe har størst accept over for politisk vold i 12 ud af 14 mærkesager og otte ud af otte handlinger. Ikke mindre end 15,8% af de unge siger, de kan forestille sig at begå politisk motiveret vold. Det er en stigning på 6,8 % i forhold til sidste år, hvor 9,0% svarede, at de var enige eller meget enige i samme spørgsmål. Desuden kan ca. hver femte i den unge gruppe i år tilslutte sig det rimelige i at begå politisk vold, hvis det drejer sig om at forhindre racisme og diskrimination (20,6%), forsvare ytringsfriheden (24,1%) eller for at forsvare sig mod et elitestyret system (20,5%). Her udgør de mellem 7,0 og 8,2% af den signifikante stigning fra 2023 til 2024 inden for disse mærkesager. Samtidig mener hele 11,8% i den unge gruppe at det er acceptabelt at dræbe en politisk modstander. Det er i sig selv et virkelig højt tal.

3

Region Syddanmark

Region Syddanmark er overrepræsenteret i 14 ud af 14 mærkesager og otte ud af otte handlinger i år. Sidste år så man også en tendens til, at regionen lå højt i mange mærkesager og handlinger (seks ud af 11 mærkesager og fem ud af otte handlinger), men i år indtager regionen altså førstepladsen i accept af politisk vold i alle de mærkesager og politisk voldelige handlinger, der spørges til. I denne region mener f.eks. hele 14,5% af befolkningen, at det vil være en acceptabel handling at dræbe en modstander imod kun ca. 2% i gennemsnit for de andre regioner. Samtidig udgør regionen en andel i stigningen i 7 ud af 9 af de mærkesager, hvor der er sket en signifikant ændring fra 2023, og i 5 ud af 6 af de spørgsmål med signifikant ændring, der omhandler, hvilke politisk voldelige handlinger der er acceptable.

4

Tendenserne vendes på hovedet, når vi går fra tanke til handling

Andelen af folk, der har begået politisk vold, er steget signifikant – og i dette spørgsmål afviger de demografiske tendenser faktisk en del fra de øvrige tendenser i undersøgelsen. Her ser man, at flere kvinder end mænd har begået politisk vold (3,2% mænd over for 4,9% kvinder), og at Region Syddanmark ligger lavt i statistikken med kun 2,5%, der har begået politisk vold over for f.eks. 6,3% i Midtjylland og 5,3% i hovedstaden. Samtidig er de unge 18-34-årige repræsenteret på lige linje med de andre aldersgrupper (4-5%), med undtagelse af de 50-64-årige, der i dette spørgsmål ligger noget lavere end de andre aldersgrupper (2,2%).

5

Accept af politisk vold overstiger i år 10% ved alle mærkesager

I år overstiger samtlige 14 mærkesager en accept af politisk vold på over 10% - mod at dette kun var tilfældet med fem mærkesager ud af 11 sidste år (det gjaldt for forsvaret mod et elitestyret system, forsvaret af ytringsfriheden, forsvaret af børns rettigheder, forsvaret af demokratiet og forsvaret af retten til at bestemme over egen krop). Man ser stadig, at de fem mærkesager, der skilte sig ud sidste år, ligger blandt de højeste i statistikken i år, hvor kun forsvaret af et elitestyret system er blevet overhalet af nogle af de nye mærkesager i år, nemlig kvinders rettigheder og forsvaret mod religiøse grupper.

6

Politiske mærkesager skubber til politisk voldsparathed

Man kan se, at specifikke politiske mærkesager skubber til folks politiske voldsparathed – dette viser sig i tallene, der beskriver, at 37,9% er enige eller meget enige i brugen af politisk vold for at opnå politiske resultater inden for mindst én mærkesag. Hvis man sætter dette op mod, at kun 6,3% mener, der er situationer i Danmark, hvor politisk vold kan være nødvendig, og kun 7,7% kan forestille sig situationer generelt, hvor de selv ville være villige til at begå politisk vold, kan man fornemme en tendens til, at den 'rigtige sag' helliger brugen af politisk vold.

Fremtidige barometre

Barometer for Politisk Vold viser tendenser i samfundet, som er vigtige at holde øje med og blive klogere på. Undersøgelsen kan bidrage til at kaste lys over, hvor mange der i Danmark kan acceptere politisk vold, og gentagne årlige undersøgelser er med til at vise udviklingen i danskernes holdning til politisk vold fra år til år. Disse indsigter kan være med til at give et vigtigt indblik i, hvor det er nødvendigt at skabe en styrket samtale med bedre muligheder for, at folk føler sig set og hørt i de mærkesager, der ligger dem allermest på sinde. Samtidig kan de også give et fingerpeg til myndighederne om, hvordan det mentale trusselsbillede ser ud, hvilket kan styrke forbyggelsen.

En vækst i ekstreme holdninger i befolkningen er bestemt ikke noget vi ønsker, og derfor skal Finn Nørgaard Foreningens Barometer for Politisk Vold meget gerne skaffe flere fakta til en

debat, der ellers kan tage karakter af vrede og underminering af tilliden mellem grupper i det danske samfund. Den stigning i accept af politisk vold, som barometret i år viser, er en udfordring og et vigtigt indblik i forhold til at forebygge utryghed, kriminalitet og radikalisering.

Finn Nørgaard Foreningen håber derfor på, at undersøgelsen kan frem over bredes yderligere ud, så vi får de bedste muligheder for at drage sammenligninger og holde øje med udviklingen i accepten af politisk vold i Danmark.

Vi ser meget gerne at fremtidige videreudviklinger af barometeret indeholder:

- Udvidelse i antallet af respondenter, så undersøgelsen giver større statistisk sikkerhed (i f.eks. omegnen af 6-7.000 respondenter).
- Flere fokusgruppeundersøgelser, så vidensgrundlaget for politisk aktivisme og radikaliseringsdynamikker bliver udviklet kvalitativt.
- Udvikling af spørgeskemaet i henhold til den feedback, vi har fået fra respondenterne i undersøgelsen fra 2024, hvor spørgeskemaet sluttede med et åbent felt, hvor respondenterne kunne kommentere på undersøgelsen og spørgsmålene.
- Udarbejdelse af en indikator for udvikling af accept af politisk vold.
- Undersøgelse i to eller flere lande på samme tid, så vi kan sammenligne på tværs af landegrænser (vha. indikatoren, som samles i et internationalt index).
- Matching med samtidig medieomtale af relevante emner.

Rapporten er udarbejdet af Finn Nørgaard Foreningen i 2024. Finn Nørgaard Foreningen er en forening, der opstod efter terrorangrebet i København 2015. Foreningen arbejder ved at inddrage civilsamfundet for at forebygge ekstremisme og radikalisering.

www.finn-nørgaard.dk